

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

www.emu.ee
Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Institute of Economics and Social Sciences

Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 meetme 1.4.1 „Investeeringud mikropõllumajandusettevõtete arendamiseks“ rakendamistulemuste analüüs

IV taotlusvoor

Teostaja:

**Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja
4. telje püsihindaja**

**Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Eesti Maaülikool**

Tartu 2011

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Analüüsi mõisted ja metoodika	4
2. Meetme taotlusvoorude koondülevaade	5
2.1. Toetuse taotlemine, määramine ja vähendamine.....	5
2.2. Toetuse väljamaksmine	6
2.3. Ettevõtjate jaotumine ettevõtlusvormide alusel.....	8
2.4. Maakondlik jaotus	10
2.5. Maksimaalse toetuse piirmäära täitumine	12
3. Meetme sihttasemete eeldatav täitumine.....	13
4. IV taotlusvooru toetuse saajad ja mittesaajad.....	17
4.1. Investeeringud	17
4.2. Majandusnäitajad.....	19
5. IV taotlusvooru hindamiskriteeriumite analüüs.....	22
Kokkuvõte	26

SISSEJUHATUS

Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 (edaspidi MAK) esimese telje meetme 1.4 „Põllumajandusettevõtete ajakohastamise“ alameetme 1.4.1 „Investeeringud mikropõllumajandusettevõtete arendamiseks“ püsihindamist teostab Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Vastavalt Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 86 lõike 1 kohaselt kehtestavad liikmeriigid püsihindamise süsteemi, mida Põllumajandusministeeriumi volitusel teostab MAK 2007–2013 raames Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Püsihindaja tegevus on määratletud põllumajandusministri 7. jaanuari 2009. a määrusega nr 3 „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 seire ja hindamise kord“. Käesolev rakendusanalüüs on 2011. aasta hindamisplaani alusel teostatav uurimistöökä.

MAK 2007–2013 1. telg on suunatud põllumajanduse ja metsanduse konkurentsivõime parandamisele. Meede 1.4.1 on ette nähtud põllumajandusettevõtjate tehnoloogilise taseme tõstmiseks, keskkonna ja loomade heaolu parandamiseks ning tööhõive säilitamiseks maapiirkondades. Meetme 1.4.1 alusel saavad toetust taotleda mikropõllumajandusettevõtjad, kelle omatoodetud põllumajandussaaduste müügitulu moodustab vähemalt 50% ettevõtja kogu müügitulust.

Meetme 1.4.1 taotlusvoorud on olnud avatud neli korda:

- 1) 17.12.2007–07.02.2008;
- 2) 24.10.2008–15.12.2008;
- 3) 16.11.2009–30.11.2009;
- 4) 09.12.2010–22.12.2010.

Edaspidi nimetatakse I taotlusvoor, II taotlusvoor, III taotlusvoor ja IV taotlusvoor.

Eelnevalt on antud meetme raames koostatud kaks rakendusanalüüsi, kus esimene oli I ja II taotlusvooru andmete alusel ning teine rakendusanalüüs III taotlusvooru alusel.

Käesoleva rakendusanalüüsi eesmärgid on järgmised:

- 1) anda koondülevaade meetme rakendumisest;
- 2) hinnata meetme sihttasemete täituvust;
- 3) analüüsida toetuse saajate arvu läbi meetme toetuse piirmäära täituvuse;
- 4) analüüsida hindamiskriteeriumite mõju ulatust.

Käesoleva rakendusanalüüsi 2011. aasta III kvartalis koostasid EMÜ majandus- ja sotsiaalinstituudi maamajanduse uuringute ja analüüsi osakonna töötajad Sirje Simmo ja Mati Mõtte

1. ANALÜÜSI MÕISTED JA METOODIKA

Käesolevas analüüsis kasutatakse järgmiseid lühendeid:

SAPARD – Euroopa Liidu eelstruktuurfondide toetusprogramm perioodil 2001–2003;

RAK – Riikliku Arengukava toetusprogramm 2004–2006 ehk Struktuurifondide 3. prioriteedi toetusprogramm;

MAK – Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 periood;

PRIA – Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet;

Meede 1.4 – MAK programmi toetusmeede „Põllumajandusettevõtete ajakohastamine“;

Meede 1.4.1 – meetme 1.4 alameede nimetusega „Investeeringud mikropõllumajandusettevõtete arendamiseks“;

FIE – füüsilisest isikust ettevõtja;

AS – aktsiaselts;

OÜ – osäühing;

TÜ – tulundusühistu.

Analüüsil kasutatavad spetsiifilised jaotused, sh loendamine, koondamine ja üldistamine on täpsemalt selgitatud iga analüüsitava teema kirjelduses.

Põhiliselt kasutatakse järgmiseid grupeerimisi:

- 1) toetuse taotlemine, toetuse määramine ja mittemääramine;
- 2) ettevõtjate tegevusalade jaotused;
- 3) investeeringu elluviimise asukohajärgse maakonna alusel;
- 4) investeeringute alusel;
- 5) taotlusvoorude lõikes.

Analüüs viidi läbi kabinetuuringuna, kuna küsitlust ettevõtjate algandmete täiendamiseks ei teostatud.

Uuringu koostamisel lähtuti seisuga 08.06.2011.a olemas olnud andmetest.

2. MEETME TAOTLUSVOORUDE KOONDÜLEVAADE

2.1. Toetuse taotlemine, määramine ja vähendamine

Ettevõtjate poolt esitati neljas taotlusvoorus kokku 2463 taotlust, millest heakskiidu sai 1902 taotlust.

Tabel 1. Taotlemine ja heakskiitmine taotlusvoorude lõikes

Taotlusvoor	Taotlus- te arv	Taotletud investeeringu maksumus, eurot	Taotletud toetuse summa, eurot	Heaks- kiidetud taotluste arv	Toetatava investeeringu maksumus, eurot	Määratud toetuse summa, eurot
I taotlusvoor	889	81718644,77	36863740,01	849	78412586,09	35445997,20
II taotlusvoor	577	50449120,35	23564735,49	533	46128255,08	21445267,71
III taotlusvoor	467	29259179,04	13497887,84	313	16377552,57	7864504,89
IV taotlusvoor	530	38878365,04	18393325,61	207	18638985,98	9266908,94
Kokku	2463	200305309,20	92319688,95	1902	159557379,72	74022678,74

Kõige suurem oli taotluste arv ja taotletud toetuse summa I taotlusvoorus – vastavalt 889 taotlust ja 36,9 mln eurot toetust. Kõige väiksem taotluste arv ja taotletud toetuse summa oli III taotlusvoorus – vastavalt 467 taotlust ja 13,5 mln eurot. Määratud toetuse summa oli kõige suurem I taotlusvoorus (35,4 mln eurot), millele järgnes II taotlusvoorus määratud summa 21,4 mln eurot. III taotlusvoorus oli määratud toetuse summa kõige väiksem – 7,8 mln eurot. IV taotlusvoorus määratud summa suurenes võrreldes III taotlusvooriga ja oli 9,3 mln eurot.

Tabel 2. Toetuse saamise osatähtsus, keskmine toetuse summa ja vähendamine taotlusvoorude lõikes

Taotlusvoor	Toetuse saamise osa- tähtsus taotluste arvust, %	Toetuse saamise osatähtsus taotletud toetuse summast, %	Keskmine taotletud toetuse summa, eurot	Keskmine määratud toetuse summa, eurot	Toetuse vähendamise summa, eurot	Vähendatud toetusega taotluste arv
I taotlusvoor	95,5	96,1	41 466,52	41 750,29	46 764,50	6
II taotlusvoor	92,4	91,0	40 840,10	40 235,02	24 177,85	3
III taotlusvoor	67,0	58,3	28 903,40	25 126,21	159 878,74	26
IV taotlusvoor	39,1	50,4	34 704,39	44 767,68	68 012,97	11
Neli taotlusvooru	77,2	80,2	37 482,62	38 918,34	298 834,06	46

Nelja taotlusvooru keskmine toetuse saamise osatähtsus taotluste arvu alusel oli 77% ja taotletud toetuse summa alusel 80%. Kõige suurem määratud taotluste osatähtsus oli I taotlusvoorus (95,5%), järgnes II taotlusvoor 92,4 protsendiga ja III taotlusvoorus 67 protsendiga. Kõige väiksem määratud taotluste ja toetuse osatähtsus oli IV taotlusvoorus, kus vastavad näitajad olid 39,1% ja 50,4%.

Toetuse määramise osatähtsust mõjutab püsihindaja hinnangul kolm tegurit – taotlemise aktiivsus ehk mitu taotlust esitatakse taotlusvooru, olemasolevad eelarvevahendid ja taotluste keskmine taotletav toetus.

Nelja taotlusvooru keskmine taotletud toetuse summa oli 37,5 tuh eurot ja keskmine määratud toetuse summa oli 38,9 tuhat eurot. Kõige suurem taotletud ja määratud toetuse summa jäi I taotlusvooru, vastavalt 41,5 tuh ja 41,7 tuh eurot. Kõige väiksem keskmine taotletud ja määratud toetus oli III taotlusvoorus, vastavalt 28,9 tuh ja 25,1 tuh eurot.

Toetuse saamise keskmine osatähtsust mõjutab kolme teguri koostamist – taotluste arv, olemasolev eelarve ja keskmine taotletav toetus. IV taotlusvoorus oli keskmine määratud toetuse summa 44,7 tuh eurot, mis on nelja vooru suurim ning olemasolev eelarve oli küllaltki piiratud arvestades taotluste suurt arvu.

Neljas taotlusvoorus vähendati toetuse summat heakskiidetud taotlustel kokku 299 tuh eurot, mis moodustas 0,4% määratud toetuse summast. Vähendamise seotud taotluste arv oli kokku 46, mis moodustas 2% heakskiidetud taotluste arvust. Vähendamise täpseid põhjusi antud uuringu käigus ei kogutud, kuna vähendatud toetuse summaga taotluste hulk moodustab ebaolulise suuruse.

Meetme 1.4.1 abikõlblike tegevuste määramisega toetuse saajatel suuri raskusi ei esine, kuna vaid 2% heakskiidetud taotlustele tuli PRIA-l teha toetuse vähendamise otsus.

2.2. Toetuse väljamaksmine

Seisuga 08.06.2011.a oli tehtud väljamakseid 1595 heakskiidetud taotlusele. Väljamakseid oli tehtud kõigi nelja taotlusvooru toetuse saajatele. Nelja taotlusvooru heakskiidetud taotluste koguarvust moodustas väljamakseid saanud ettevõtjate heakskiidetud taotluste arv 84% ning määratud toetuse summast moodustas väljamakstud toetuse summa 77% (tabel 3).

Tabel 3. Väljamakstud taotlused taotlusvoorude lõikes

Taotlusvoor	Väljamakseid saanud taotluste arv	Väljamakstud investeeringu summa, eurot	Väljamakstud toetuse summa, eurot	Osatähtsust heakskiidetud taotlustest, %	Osatähtsust määratud toetuse summast, %	Keskmine väljamakstud toetuse summa
I taotlusvoor	840	75098374,58	33980706,45	98,9	95,9	40453,22
II taotlusvoor	493	37465650,53	17504120,31	92,5	81,6	35505,31
III taotlusvoor	259	11907079,65	5688120,64	82,7	72,3	21961,86
IV taotlusvoor	3	91860,20	54877,73	1,4	0,6	18292,58
Kokku	1595	124562965,0	57227825,13	83,9	77,3	35879,51

I taotlusvooru toetuse määramise periood oli juuni-august 2008. Seega investeeringu teostamise lõpptähtaeg esimese taotlusvooru toetuse saajatel oli analüüsi koostamise hetkeks lõppenud. Seisuga 08.06.2011.a oli I taotlusvooru määratud toetuse summast väljamakseid tegemata veel 4

% ehk 1,5 mln eurot. Loobujaid oli nende hulgas neli, kes loobusid kokku 61,0 tuh euro suurusest toetusest. Teistes taotlusvoorudes heakskiidu saanud projektide elluviimise lõpptähtaeg ei ole veel saabunud. Kõige lähemal oli nimetatud tähtaeg II taotlusvooru projektidel, mille toetuse määramise periood oli 2009. aasta aprillis (positiivse vaideotsusega taotlustel november). Samas oli ka II taotlusvooru väljamakseid saanud taotluste arv suur – 93%. II taotlusvooru taotluste alusel väljamakstud toetuse summa moodustas 82% määratud toetuse summast. Täielikult väljamakstud taotlusi (edaspidi lõpetatud projekte) I taotlusvoorus oli 833, väljamakstud toetuse summa kokku 33,8 mln eurot (97% määratud toetusest ja 98% heakskiidetud taotlustest). Taotluse elluviimisest loobujaid oli I taotlusvoorus neli. Loobujate arvelt vabanev toetuse summa oli 60 760 eurot, mis moodustas I taotlusvooru kogu määratud toetuse summast 0,2%. Kolmes voorus kokku on esialgselt loobujaid üheksa. Vabanenud toetuse summa kokku 2,7 mln eurot, mis moodustas nelja taotlusvooru määratud toetuse summast 4%.

Loobumiste arvelt on vabanenud 4% määratud toetuse summast. Soovitame viimasel planeeritaval taotlusvoorul võimaldada PRIA-I heakskiita taotlusi 3% ulatuses üle meetmele määratud eelarve.

Tabel 4. I taotlusvooru heakskiidetud taotluste jaotus väljamaksete alusel

	Heakskiidetud taotluste arv	Väljamakstud toetuse summa, eurot	Keskmine määratud toetuse summa, eurot	Määratud toetuse summa	Väljamakste osatähtsus määratud toetuse summast, %
Lõpetatud projektid	833	33 793 040,55	41 665,44	34 707 314,18	97,4
Väljamakse moodustas üle 50% määratud summast	3	155 971,73	71 981,15	215 943,46	72,2
Väljamakse moodustas alla 50% määratud summast	4	31 694,67	54 001,29	216 005,19	14,7
Loobujad	4	x	15 190,12	60 760,49	x
Ühtegi väljamakset ei ole tehtud	5	x	49 194,78	245 973,88	x

I taotlusvooru lõpetatud projektide (833 heakskiidetud taotlust) väljamakstud summa osatähtsus jäi alla 100%, kuna 530 lõpetatud projekti osas on toimunud toetuse summa muutusi. Kokku on vähendatud 914 274 eurot, mis moodustas lõpetatud projektide määratud toetuse summast 3%. Edukamalt ehk tähtaegselt viidi ellu keskmiselt väiksema määratud toetuse summaga projekte – keskmine toetus 41,6 tuh eurot.

Edukamad investeeringute elluviijad olid keskmiselt väiksema määratud toetuse summaga, mis oli 41,6 tuh eurot.

Ühegi väljamakseta heakskiidetud taotluste määratud toetuse summa moodustab I taotlusvooru määratud toetuse summast vaid 0,7 %. Püsihindaja on veendunud, et meetme 1.4.1 puhul on tegemist investeeringute elluviimise seisukohalt ühe edukamalt rakendunud toetusmeetmega. Viimast toetab I taotlusvooru ülevaade, kus on nii väike arv loobujaid kui ka lõpetamata projektide arv (vastavalt 4 ja 12). Lõpetamata projektide ja loobujate arv kokku moodustas I

taotlusvooru heakskiidetud taotluste koguarvust vaid 2%. Samuti on II ja III taotlusvooru väljamaksete osakaal määratud toetuse summast seisuga 08.06.2011.a 81% ja 72%. Võrreldes meetmega 1.4.2, mille väljamaksete osakaal seisuga 06.04.2011.a määratud toetusest oli II taotlusvoorus vaid 36% ja III taotlusvoorus 24%. Meetmel 3.2 oli seisuga 15.08.2011.a II taotlusvooru väljamaksed 81%, kuid III taotlusvoorus vaid 54%. Meetmel 1.8 olid tulemused 10. jaanuari seisuga 74% ja 14%.

Väljamaksete suurt osakaalu, võrreldes meetmetega 1.4.2, 3.2 ja 1.8 väljamaksete osakaaluga, arvestades leiab püsihindaja, et meede 1.4.1 on väga edukalt väljamaksete seisukohast vaadelduna rakendunud toetusmeede.

2.3. Ettevõtjate jaotumine ettevõtlusvormide alusel

Toetuse taotlejaks saab olla ettevõtja. Ettevõtjaks loetakse nii äriühinguid kui ka füüsilisest isikust ettevõtjaid. Alljärgnevalt antakse ülevaade meede 1.4.1 taotlejate ja toetuse saajate jaotumisest ettevõtlusvormide alusel.

Tabel 5. Taotlejate juriidilised vormid taotlusvoorude lõikes

Taotlus- voor	AS arv	AS keskmine taotletava toetuse summa, eurot	OÜ arv	OÜ keskmine taotletava toetuse summa, eurot	FIE arv	FIE keskmine taotletava toetuse summa, eurot	TÜ arv	TÜ keskmine taotletava toetuse summa, eurot
I	2	25 213,69	176	56 768,14	702	37 605,89	9	46 975,70
II	6	61 906,81	149	62 265,32	419	32 611,76	3	83 812,37
III	4	65 718,59	133	39 607,44	328	23 803,86	2	79 777,72
IV	4	78 264,29	185	48 369,31	340	26 776,19	1	28 041,24

Taotlejate hulgas oli kõige rohkem füüsilisest isikust ettevõtjaid (FIE), taotlusvoorude lõikes osakaalud taotluste arvust vastavalt 79%, 73%, 70% ja 64%. Osühingud olid suuruselt järgmine grupp, moodustades taotlusvoorude lõikes järgnevad osatähtsused: 20%, 26%, 28% ja 35%. FIE-de osakaal taotluste arvu alusel vähenes iga taotlusvooriga ja osühingute osakaal suurenes. Samas moodustasid FIE-de poolt esitatud taotluste arv kõigis taotlusvoorudes enamuse ehk üle 64%. FIE-de osakaalu vähenemine on seotud noorte ettevõtjate osakaalu suurenemisega, sest noor ettevõtja eelistab juriidilise tegevusvormina osühingut. III taotlusvooru noorte ettevõtjate osakaal oli 27% ja IV taotlusvooru noorte ettevõtjate osakaal oli 38%. Noorte ettevõtjate osakaal taotlejate hulgas oli suurenenud 11 protsendipunkti. III taotlusvoorus oli 126 noort ettevõtjat, kellest osühinguna tegutses 50 ehk 40%. Viimane on taotlusvooru keskmisest 12 protsendipunkti suurem. IV taotlusvooru vastavaks tunnistatud taotlustest oli esitatud 201 noore ettevõtja poolt, millest omakorda 107 ehk 53% oli osühingute taotlused. IV taotlusvooru keskmisest oli noorte ettevõtjate osühingute osakaal 18 protsendipunkti suurem.

FIE-d on meetme 1.4.1 taotlejate hulgas kõige aktiivsemad, nende esitatud taotlused moodustavad üle 64% taotluste koguarvust. Osühingute osakaal suureneb eeskätt noorte ettevõtjate mõjul, kes eelistavad tegutseda osühinguna.

Keskmiselt taotlesid üldjuhul suuremat toetust aktsiaseltsid ja kõige väiksemat keskmist toetust taotlesid FIE-d (v.a I taotlusvoor). IV taotlusvoorus oli FIE-de taotletav toetus osäihingu taotletavast toetusest 1,8 korda ja aktsiaseltside omast 2,9 korda väiksem.

Tabel 6. Toetuse saajate juriidilised vormid taotlusvoorude lõikes

Taotlus-voor	AS arv	AS keskmine määratud toetuse summa, eurot	OÜ arv	OÜ keskmine määratud toetuse summa, eurot	FIE-de arv	FIE-de keskmine taotletava toetuse summa, eurot	TÜ arv	TÜ keskmine taotletava toetuse summa, eurot
I	2	25 213,69	156	58 941,84	682	37 797,45	9	46 975,70
II	6	61 906,81	128	62 010,24	396	32 538,08	3	83 812,37
III	2	78 377,73	77	34 165,54	233	21 706,87	1	19 301,32
IV	1	99 382,61	98	55 330,67	107	34 739,06	1	28 041,24

Toetuse saajate hulgas oli kõige rohkem FIE-sid, mis tulenes FIE-de suurest arvust taotlemisel. FIE-del heakskiidetud taotluste osatähtsused kogu heakskiidetud taotluste arvust taotlusvooruti olid järgmised: 80%, 74%, 74% ja 52%.

Arvuliselt järgmise grupi moodustasid osäihingud, kelle heakskiidetud taotluste vastavad osatähtsused heakskiidetud taotluste koguarvust olid järgmised: 18%, 24%, 25% ja 47%. Võrreldes taotlemisega oli heakskiidetud taotluste hulgas IV taotlusvoorus oluliselt suurenenud osäihingute osakaal ja vähenenud FIE-de osakaal. Keskmiselt taotlevad ja saavad vähem toetust ühe ettevõtja kohta FIE-d.

FIE-d saavad keskmiselt 1,5-2,0 korda osäihingutest väiksemat toetust.

Lisaks analüüsiti FIE-de ja osäihingute poolt esitatud ning PRIA poolt heakskiidetud taotluste hulgas esinevaid kordustaotluseid.

Tabel 7. Heakskiidetud taotluste ja kordustaotluste arv jaotunud ettevõtjate juriidiliste vormide lõikes neljas taotlusvoorus kokku

	Osäihingud	FIE-d	KOKKU
Heakskiidetud taotluste arv kokku	459	1418	1877
Toetuse saajate arv	337	985	1322
Heakskiidetud kordustaotluste arv	122	433	555
Heakskiidetud kordustaotluste osatähtsus heakskiidetud taotluste arvust, %	26,6	44,0	29,6

Rohkem esitasid heakskiidetud kordustaotlusi FIE-d. FIE-de heakskiidetud kordustaotluste osakaal moodustas 44% heakskiidetud taotluste arvust. Seega eelistasid FIE-d koostada investeerimisplaan korruga väiksemale kohustuste summale, mis üheltpoolt tagas FIE-dele väiksema keskmise toetuse summa, kuid teiselt poolt suurendas taotluste koguarvu.

FIE-d eelistavad planeerida korruga väiksemaid investeringukohustusi, mis suurendab oluliselt taotluste arvu kordustaotluste näol.

Projektid viisid kiiremini ellu füüsilisest isikust ettevõtjad, sest FIE-de heakskiidetud taotlustest oli täielikult väljamakseid tehtud 1103 heakskiidetud taotluse osas ja osaihingutel 271 heakskiidetud taotluse osas. Seega lõpetatud projektide osatähtsus olid FIE-del 78% ja osaihingutel 59%.

FIE-d on edukamad investeeringute elluvijad.

2.4. Maakondlik jaotus

Investeeringu asukohast lähtuvalt oli taotlemisaktiivsus kõige suurem Pärnumaal (257 taotlust), Viljandimaal (240 taotlust) ja Tartumaal (232 taotlust). Taotlemisaktiivsus oli kõige väiksem Hiiumaal (58 taotlust kokku).

Tabel 8. Taotlemine maakondade lõikes

Maakond	I taotlus- vooru taotluste arv	I taotlusvooru keskmise taotletud toetuse summa, eurot	II taotlus- vooru taotluste arv	II taotlusvooru keskmise taotletud toetuse summa, eurot	III taotlus- vooru taotluste arv	III taotlus- vooru keskmise taotletud toetuse summa, eurot	IV taotlus- vooru taotluste arv	IV taotlusvooru keskmise taotletud toetuse summa, eurot
Harjumaa	35	39008,25	30	41651,71	28	25235,07	34	23498,17
Hiiumaa	15	33018,17	14	30185,58	18	23331,53	11	26727,23
Ida-Virumaa	27	39177,28	22	35479,91	20	34638,23	15	31958,58
Jõgevamaa	59	38637,40	35	59995,72	26	21171,25	41	39086,30
Järvamaa	38	48038,14	29	62980,18	12	21577,33	10	26405,33
Läänemaa	41	51090,33	38	44342,94	36	38507,75	34	44541,87
Lääne- Virumaa	83	38971,78	49	34239,56	32	34391,61	41	41010,28
Põlvamaa	59	53934,90	31	46669,99	39	28070,89	43	41158,74
Pärnumaa	80	36176,57	60	38631,99	54	27489,65	63	28435,55
Raplamaa	60	31183,80	35	21252,35	33	29959,85	38	25305,86
Saaremaa	50	36577,01	33	29552,28	25	25459,09	36	27590,01
Tartumaa	93	45431,10	57	44512,44	39	29362,14	43	56639,62
Valgamaa	67	44031,77	35	46175,99	23	16989,57	34	29701,68
Viljandimaa	96	40819,09	61	41019,03	44	27624,36	39	35747,81
Võrumaa	86	42336,72	48	35077,22	38	37543,94	48	29227,48
Kokku	889	41466,52	577	40840,10	467	28903,4	530	34704,39

Enamuses maakondades oli ettevõtjate taotletav keskmine toetuse summa vähemalt ühes taotlusvoorus suurem kui taotlusvooru keskmine. Vaid Hiiumaale ja Pärnumaale investeeringuid planeerinud ettevõtjate keskmised taotletavad toetuse summad jäid kõigis taotlusvoorudes alla taotlusvoorude keskmise näitaja. Keskmised taotletava toetuse summad varieerusid erinevate taotlusvoorude ja maakondade lõikes. Kindlat järjepidevust keskmiste taotletud toetuse summade muutuses ei tuvastatud.

Tabel 9. Heakskiitmine maakondade lõikes

Maakond	I taotlus-vooru heakskiidetud taotluste arv	I taotlus-vooru keskmine määratud toetuse summa, eurot	II taotlus-vooru heakskii detud taotluste arv	II taotlus-vooru keskmine määratud toetuse summa, eurot	III taotlus-vooru heakskii detud taotluste arv	III taotlus-vooru keskmine määratud toetuse summa, eurot	IV taotlus-vooru heakskii detud taotluste arv	IV taotlus-vooru keskmine määratud toetuse summa, eurot
Harjumaa	31	40395,13	26	39421,33	18	18814,82	13	27488,15
Hiiumaa	15	33018,17	13	29484,28	11	23555,84	2	57746,26
Ida-Virumaa	26	40152,77	21	34487,67	15	32810,70	9	40761,81
Jõgevamaa	58	39252,93	33	59951,19	18	21173,95	20	47483,98
Järvamaa	35	47537,92	26	55392,19	10	19634,83	2	14816,14
Läänemaa	37	50399,41	34	45525,06	21	27935,62	8	74941,63
Lääne-Virumaa	78	38677,85	46	34218,88	15	37872,86	11	62498,17
Põlvamaa	57	55028,25	24	38452,34	27	23768,25	18	46493,61
Pärnumaa	79	35868,17	56	38904,62	41	20663,72	24	24485,18
Raplamaa	59	31476,66	33	22022,00	21	19052,47	11	37974,46
Saaremaa	47	38349,36	32	29668,59	18	22167,09	12	33068,02
Tartumaa	85	46509,84	53	45286,89	28	31332,79	29	65926,72
Valgamaa	63	44954,04	33	48391,82	15	12952,56	12	40556,22
Viljandimaa	96	40745,70	57	41377,72	26	19661,05	14	52844,88
Võrumaa	83	42236,02	46	35629,75	29	40396,02	22	35611,22
Kokku	849	41750,29	533	40235,02	313	25126,21	207	44767,68

Arvuliselt oli neljas taotlusvoorus projekti elluviimise asukohast tulenevalt heakskiidetud taotlusi kokku kõige rohkem Pärnumaal (200), Viljandimaal (195) ja Tartumaal (193). Samades maakondades oli ka kõige rohkem taotlusi. Kõige vähem heakskiidetud taotlusi oli neljas taotlusvoorus kokku Hiiumaal (41).

Meetmest 1.4.1 määratud toetuse summa alusel oli maakondlik järjestus alljärgnev:

- 1) Tartumaa (9,1 mln eurot);
- 2) Viljandimaa (7,5 mln eurot);
- 3) Võrumaa (7,1 mln eurot);
- 4) Pärnumaa (6,4 mln eurot);
- 5) Lääne-Virumaa (5,8 mln eurot);
- 6) Jõgevamaa (5,6 mln eurot);
- 7) Põlvamaa (5,5 mln eurot);
- 8) Valgamaa (5,1 mln eurot);
- 9) Läänemaa (4,6 mln eurot);
- 10) Saaremaa (3,5 mln eurot);
- 11) Raplamaa (3,4 mln eurot);
- 12) Järvamaa (3,3 mln eurot);
- 13) Harjumaa (3,0 mln eurot);
- 14) Ida-Virumaa (2,6 mln eurot);
- 15) Hiiumaa (1,3 mln eurot).

Kõige rohkem on meetme 1.4.1 toetusvahendeid määratud Tartumaale teostatud ja planeeritavatesse investeeringutesse – 9 mln toetuseurot.

2.5. Maksimaalse toetuse piirmäära täitumine

Ettevõtjal on võimalik saada toetust kuni 100 tuh eurot kogu programmiperioodi jooksul. 100 tuh eurost rohkem on võimalik saada toetust ettevõtjatel, kes esitavad ühistaotluse mõne teise ettevõtjaga. Ühistaotlustega seonduvat analüüsitakse peatükis „IV taotlusvooru hindamiskriteeriumite analüüs“. Neljas taotlusvoorus oli keskmine määratud toetuse summa 38 918 eurot. Samas korduvalt toetust saanud ettevõtjate osatähtsus oli jätkuvalt üle 50%. Seega toetust saanud ettevõtja tegelik määratud keskmine toetuse summa oli suurem. Kokku oli neljas taotlusvoorus 1342 toetuse saajat, kellele määratud keskmine toetuse summa oli 55 158 eurot. Tegemist oli toetuse summaga, mis moodustab 55% maksimaalsest toetuse määrast toetuse saaja kohta. Kokku oli 312 toetuse saajat, kellele määratud toetuse summa moodustab üle 90% maksimaalsest toetuse piirmäärast. Seega ülejäänud 1030 ettevõtjal on ilma ühistaotlusetagi võimalus kordustaotluse esitamiseks.

Korduvalt toetust saanud ettevõtjate osatähtsus ei lange alla 50% heakskiidetud taotluste arvust, kui ei leita võimalust tagada olulist eelistamist varem meetmest 1.4.1 toetust mittesaanud ettevõtjate osas.

Alljärgneval ettevõtjate tegevusalade analüüsil võeti aluseks taotlejate poolt taotlusvormidel kinnitatud tegevusalad. Tegevusala analüüs teostati lähtuvalt kordumatus printsiibist, s.t kui ettevõtja oli arvestatud I taotlusvoorus segatootjaks, siis arvestati ettevõtja ka järgnevates voorudes segatootjaks.

Tabel 10. Toetuse saajate nelja taotlusvooru määratud toetuse summa tegevusalade lõikes

Tegevusala	Toetust saanud ettevõtjate arv	Määratud toetuse summa neljas taotlusvoorus kokku, eurot	Keskmine määratud toetuse summa, eurot
Aiandus	61	2 180 450,43	35 745,09
Loomakasvatus (v.a piimatootmine)	76	2 255 438,37	29 676,82
Piimatootmine	86	4 392 370,68	51 074,08
Püsiluurid	10	260 023,05	26 002,31
Seakasvatus	6	655 261,47	109 210,25
Segatootmine	463	22 104 239,66	47 741,34
Taimakasvatus	640	42 174 895,08	65 898,27
KOKKU	1342	74 022 678,74	55 158,48

Kõige rohkem oli toetuse saajate hulgas taimekasvatusega tegelevaid ettevõtjaid (640), kellele järgnesid segatootmisega tegelevad ettevõtjad (463). Nimetatud tegevusaladel tegelevatele ettevõtjatele määratud toetuse summa (64,3 mln eurot) kokku moodustab 86% nelja taotlusvooru kogu määratud toetuse summast. Kõige vähem oli ettevõtjaid seakasvatuse (6) ja püsiluuride kasvatus (10) tegevusalal. Nimetatud tegevusaladel ettevõtjatele oli määratud kokku ka kõige väiksem toetuse summa, vastavalt 655 tuh ja 260 tuh eurot. Keskmiselt suuremaid toetuse

summasid määrati seakasvatuse ja taimekasvatuse tegevusaladel tegelevatele ettevõtjatele (109 tuhat ja 66 tuh eurot).

Kõige rohkem on toetuse saajaid taimekasvatuse tegevusalal.

3. MEETME SIHTTASEMETE EELDATAV TÄITUMINE

Meetme rakendustulemuste hindamisel kasutatakse ühe kriteeriumina MAK meetme 1.4.1 sihttasemete eeldatava täitumise hindamist. Meetme sihttasemed jaotatakse kolme liiki indikaatoriks. Alljärgnevas tabelis tuuakse indikaatorite liigid, indikaatorid ja sihttasemed.

Tabel 11. Meetme 1.4.1 sihttasemed

Indikaatori liik	Indikaator	Eesmärk 2007–2013
Väljundnäitaja	Toetust saanud põllumajandusettevõtjad	1900 programmiperioodi kohta
	Tehtud investeeringute maht	192 mln eurot / programmiperioodi kohta
Tulemusnäitaja	Põllumajandusettevõtete arv, kes toodavad uusi tooteid või kasutavad uusi tootmisviise	700 programmiperioodi kohta
Mõjunäitaja	Netolisandväertus, PPS	kasvab programmiperioodi lõpuks
	Brutolisandväertuse muutus tööjõuühiku kohta	kasvab 40% programmiperioodi lõpuks

Sihttase 1 – toetust saanud põllumajandusettevõtjate arv – 1900.

Käesoleva rakendusanalüüsi koostamise hetkeks oli toimunud neli taotlusvooru, mille tulemusena oli heakskiidetud 1342 erineva ettevõtja 1902 taotlust. Toetusi oli määratud nelja taotlusvooriga kokku 74 mln eurot. Eeldatav programmiperioodi rahaline maht meetmele 1.4.1 oli 124 mln eurot. Programmiperioodi rahalise mahu arvestuse aluseks oli I taotlusvooru eelarve, mis jagati kahega ja korrutati seitsme aastaga. Seega oli eelarvest kasutusele võetud 60%. Ettevõtjate arvu sihttasemest on täidetud 71%.

Kordustoetuse saajate osakaal oli jätkuvalt suur - - taotlusvoorus 51%, III taotlusvoorus 56% ja IV taotlusvoorus 53% -jäädes üle 50%. Korduvalt toetust saanud ettevõtjate arvu samale tasemele jäämise korral täidetakse siiski sihttase toetust saanud põllumajandustootjate arvu osas, sest võrreldes III taotlusvooru rakendusanalüüsiga on vähendatud meetme sihttasest 200 ettevõtja võrra.

Olemasoleva 50 mln toetuseuroga oleks võimalik rahastada 1316 taotlust. Arvestades, et vähemalt 50% on kordustoetuse saajad, oleks mõju sihttasemele 658 ettevõtja suurune. Kokku seega 2000 toetust saavat ettevõtjat.

Sihttase põllumajandustootjate arvu osas on küll täidetav, kuid arvestades põllumajandustootjate üldarvu, siis meede võiks potentsiaalset tagada suurema toetuse saajate arvu. Näiteks neljandas

taotlusvoorus oli kokku 72 ettevõtjat, kes taotlesid toetust meetmest 1.4.1 esmakordselt ning jäid toetuseta eelarvevahendite puudumise tõttu. Lisaks oli IV taotlusvoorus 16 ettevõtjat, kes oli taotlenud toetust vähemalt ühes kolmest eelnevast taotlusvoorust, kui ei ole kuulunud toetuse saajate hulka ühelgi katsel. Kokku oli IV taotlusvoorus 88 ettevõtjat, kes jäid toetuseta eelarvevahendite puudumise tõttu, kuid kellele toetuse määramisel oleks olnud tegemist otsese mõjuga põllumajandusettevõtja sihttaseme täitmisele.

Püsihindaja soovib täiendada hindamiskriteeriumeid kahe eelistusega – eelistatakse esmakordselt meetmest 1.4.1 toetust taotlevat ettevõtjat ning ettevõtjat, kelle eelnev toetuse taotlemine ebaõnnestus eelarvevahendite puudumise tõttu.

Sihttase 2 – investeeringute maht – 192 mln eurot.

Heakskiidetud taotluste elluviimisel saaks nelja taotlusvooru tulemusena täidetud 159,6 mln eurot investeeringuid ehk sihttasemest 76%. Eelarvevahendeid on eeldatavalt jaotada veel 50 mln euro ulatuses. Eeldades, et keskmine toetuse määr jääb 50%, siis 50 mln lisatoetuseuroga tehakse kokku investeeringuid 259 mln euro ulatuses, mis on sihttasemega võrreldes 135%.

Analüüsi tulemustest järeldame, et sihttase meetme investeeringute mahu osas eeldatavalt täidetakse.

Sihttase 3 – uued tooted ja tootmisviisid – 700 põllumajandustootjat.

I ja II taotlusvooru toetuse taotlemisel andmeid investeeringu uuenduslikkuse kohta ei kogutud, mistõttu uue tehnoloogia või toote kasutuse määratles püsihindaja I ja II taotlusvooru puudutavas rakendusanalüüsis toetatud tegevuste kirjeldust aluseks võttes. Uueks tehnoloogiaks arvestati tehnoloogiat, mis siseriiklikul tasandil oli uuenduslik või väga harva esinev. Kui uue tehnoloogia juurutamisega kaasnes ka toode, mida toetuse saaja varem pole tootnud, siis arvestati seda uueks tooteks. Toetatud tegevuste detailandmete analüüsimise alusel järeldati, et toetuse abil ei soetatud tehnoloogiaid, mille sarnaseid siseriiklikul tasandil varem kasutatud ei olnud. Toetuse abil soetatud tehnoloogiaid või nendega sarnaseid tehnoloogiaid on siseriiklikul tasandil kasutatud ka varem. Hinnates investeeringut kui terviklikku arendustegevust toetatud projekti kontekstis, luges püsihindaja uue tehnoloogia rakendamiseks need investeeringud, mis viisid toetuse saaja majandustegevuse olulisemalt kaasaegsemale tasandile ning olid silmapaistvad siseriiklikul tasandil. Püsihindaja hinnangul oli I ja II taotlusvooru puhul 20 soetatud masinat või seadet ning seitse traktorit uus tehnoloogia. Kastmissüsteemide ja mesinduse arendamisega seoses lisandus veel neli uut tehnoloogiat. Uusi tooteid tekkis marjakultuuride ja viljapuude istanduste arendamisega seoses hinnanguliselt neljal juhul. Kokku seega 35 uut toodet või uut tehnoloogiat.

III taotlusvoorus kasutati uue tehnoloogia hindamiseks uuendatud metoodikat, milleks oli arvestamine ettevõtja poolse kinnitusega „sarnase olemasoleva põhivara“ olemasolu või puudumise kohta. III taotlusvoorus oli kokku 130 toetuse saajat, kes kinnitas planeeritava investeeringu puhul mitterasnasust olemasoleva põhivaraga. Need 130 ettevõtjat arvestati uue toote või tehnoloogia rakendajaks.

IV taotlusvoorus oli kokku 90 toetuse saajat, kes kinnitas sarnase põhivara puudumist. Neist omakorda 48 juhul oli tegemist uue ettevõtjaga ehk esmakordse toetuse saajaga. Uue tehnoloogia kasutusele võtjate osakaal oli III taotlusvoorus 41% ja IV taotlusvoorus 43%. Eeldusel, et osakaal oli I ja II taotlusvoorus samuti vähemalt 40%, siis tõenäoliselt uut toodet või tehnoloogiat planeeritakse 553 taotlusega. Kuna kordustootluste osakaal on vähemalt 50%, siis on esmakordseid uusi tehnoloogiaid planeerivaid toetuse saajaid hinnaguliselt 277. Eelduse paikapidavusel täidetakse nelja taotlusvooru heakskiidetud taotluste elluviimise järgselt meetme sihttasemest 65%.

Analüüsi aluseks olnud arvestustele tuginedes on meetme eelarvest kasutatud 60% ulatuses. Seega uue toote ja tehnoloogia sihttaseme täitumist saab lugeda heaks.

Uue toote või tehnoloogia sihttase on täidetav, kui selle hindamise meetodina kasutatakse infot samalaadse põhivara puudumise kohta ning meetme programmiperioodi eelarve on vähemalt 124 mln eurot ja vähendatakse kordustootuse saajate osakaalu.

Sihttase 4 – BLV ja NLV suureneb.

Seisuga 08.06.2011.a oli I taotlusvoorus projekti lõpetanud 540 ettevõtjat, kes oli oma taotluse osas saanud lõpliku väljamakse 2008 aastal. Aastal 2008 projekti lõpetanud ettevõtjate arv moodustab 64% I taotlusvooru heakskiidetud taotluste arvust ning nendele ettevõtjatele väljamakstud toetuse summa 19,7 mln eurot moodustab 56% I taotlusvooru määratud toetuse summast. Äriühingute majandusnäitajate kättesaadavus tänu Äriregistrile on väga hea, sest 75 projekti lõpetanud äriühingul 85 äriühingust olid olemas andmed BLV ja NLV arvutamiseks. FIE-de puhul oli võimalik kasutada 308 ettevõtja andmed, mis iseloomustab üldkogumit (455 ettevõtjat). Nii FIE-de kui äriühingute puhul on täidetud üldkogumi suhtes valimi suuruse nõue. Samas ei ole FIE Maksu- ja Tolliametis deklareeritud majandusandmed võrreldavad äriühingute Äriregistris deklareeritud andmetega järgmistel põhjustel:

- 1) FIE kajastab tulud ja kulud koos käibemaksuga, äriühing ilma käibemaksuta;
- 2) FIE arvestab põhivara soetuse kohe kuludesse, äriühing amortiseerib erinevate määradega iga-aastase osalise suurusena ehk kannab kuludesse vaid osa samal aastal soetatud põhivara maksumusest (seadmetel üldjuhul vaid 1/5);
- 3) FIE varude jääkide muutust ei ole võimalik tuvastada, äriühingul on nimetatud näitaja toodud eraldi kasumiaruandes välja.

Eeltoodule tuginedes teostati BLV arvestus äriühingutel ja FIE-del eraldi. Äriühingute BLV arvutamiseks kasutati järgmist valemit: müügitulu+varude jääkide muutus+omatarve-kaubad, toore, materjal-muud tegevuskulud-muud ärikulud.

FIE-de puhul arvutati BLV eeldusel, et enamus on käibemaksukohustuslased, järgmise valemiga: $((\text{ettevõtlustulud} - \text{toetused})/1,2) - (\text{ettevõtluskulud-töõjõu ja FIE maksudega seotud kulud} - \text{põhivara soetus})/1,2$.

Projekti 2008. aasta lõpuks lõpetanud äriühingute 2009. aasta BLV oli 12 998 eurot ja NLV oli „-24 903“ eurot. FIE-de BLV oli 2009. aastal 4 039 eurot. FIE-de NLV näitajat ei ole võimalik arvestada.

Meetme 1.4.1 toetuse saajate hulgas on suur osa, üle 60% FIE-d, kelle majandusnäitajad ei

ole võrreldavad äriühingute näitajatega.

Püsihindaja soovib ühe osana seirenäitajatest koguda projekti lõpetanud FIE-delt vähemalt projekti lõpetamisele järgneval või ülejärgneval aastal BLV ja NLV arvutamiseks vajalikke andmeid. Viimane tagab meetme mõjususe täpsema hindamise.

Kuna 2008. aastal avanes esimene taotlusvoor, kus majandusnäitajatena aluseks võeti ettevõtjate 2006. aasta majandusnäitajaid, siis algse BLV ja NLV arvutamiseks valiti 2006. aasta majandusnäitajad.

Projekti lõpetanud 207 FIE-l olid olemas andmed 2006. aasta kohta. FIE-de BLV oli 6 113 eurot ja NLV „-1 212“ eurot. Projekti lõpetanud 77 äriühingu keskmine 2006. aasta BLV oli 25 009 eurot ja NLV oli 10 646 eurot. Nii BLV kui ka NLV on 2006. ja 2009. aasta võrdluses vähenenud. Tulemus on tingitud kindlasti majandusliku olukorra muutumisest. Seevastu keskmine müügitulu 2006. aastal oli äriühingutel keskmiselt 102 307 eurot ja FIE-del 44 563 eurot. 2009. aastal oli projekti lõpetanud 75 äriühingu keskmine müügitulu 161 873 eurot ja 308 FIE keskmine müügitulu 55 650 eurot. Müügitulu on projekti lõpetanud ettevõtjatel suurenenud. Kuna BLV ja NLV suurus sõltub kogutoodangu väärtuse ja selle tootmiseks tehtud kulutuste vahest, siis saame järeldada, et kulutused on suurenenud oluliselt.

Bruto- ja netolisandväärtus on investeringu järgselt võrreldes investeringule eelneva ajaga oluliselt vähenenud, mis on tingitud majandusliku olukorra halvenemisest. Samas on suurenenud projekti lõpetanud ettevõtjatel taotluse esitamisele eelneva ajaga võrreldes keskmine müügitulu.

4. IV TAOTLUSVOORU TOETUSE SAAJAD JA MITTESAAJAD

4.1. Investeeringud

Antud alapeatükis anname ülevaate IV taotlusvooru toetuse saajate investeeringute eelistustest ja vajadustest. Investeeringud ehk tegevused on koondatud järgmiselt:

- 1) investeeringud elektrisüsteemi sisaldab nii elektrisüsteemi ehitamist, seadmete soetamist kui ka liitumistasusid - elekter;
- 2) hoone või rajatise ehitamine – ehitamine;
- 3) hoone või rajatise rekonstrueerimine - rekonstrueerimine;
- 4) tähistamise sümboolika, siin all mõeldakse Euroopa Liidu toetusfondi infoplakati, stendi vms soetamise ja paigaldamise kulu - tähistamine;
- 5) istandiku piirdeaed;
- 6) projekteerimine – sh ehituse geoloogilised ja -geodeetilised uurimistööd ning ehitise ja/või rajatise projekteerimine;
- 7) loomakasvatuspuur;
- 8) istikud - siia kuuluvad nii taimed, põõsad kui ka puud;
- 9) masinad ja seadmed (v.a. traktor);
- 10) traktor;
- 11) mesindustarvik;
- 12) juurdepääsutee – eratee põllumajandustootmishoone või põllumajandusmaa juurde;
- 13) seenekasvatusseadmed;
- 14) veevarustus ja kanalisatsioon, siia loetakse nii ehitustegevus kui ka seadmete soetamine-
vesi ja kanalisatsioon.

Tabel 12. Toetuse saajatele määratud toetuse summa investeeringute ja tegevusalade lõikes (eurot)

	Aian- dus	Looma- kasvatus	Piima- tootmine	Püsi- kultuur	Sea- kasvatus	Sega- tootmine	Taime- kasvatus	KOKKU
Elekter	1267	1380	x	x	x	x	1476	4123
Ehitamine	101527	13970	x	x	x	10169	600311	725977
Rekonst- rueerimine	205117	x	x	x	x	5655	63514	274286
Tähistamine	x	x	x	x	x	x	x	0
Istandiku piirdeaed	27876	x	x	x	x	x	1404	29280
Projekteerimine	2207	615	x	x	x	x	1345	4167
Loomakasvatus- puur	x	2762	x	x	x	x	x	2762
Istikud	95567	x	x	15949	x	x	19852	131368
Masin ja seade	204056	327659	440271	x	178357	908529	3434790	5493662
Traktor	102239	256493	119420	x	180684	481233	1381304	2521373
Mesindustarvik	32431	1080	x	x	x	14443	997	48951
Juurdepääsutee	13689	x	x	x	x	x	x	13689
Seenekasvatusse admed	x	x	x	x	x	x	8382	8382
Vesi ja kanalisatsioon	405	x	x	x	x	x	8484	8889
Kokku	786381	603595	559691	15949	359041	1420029	5521859	9266909

Tabelis 12 on tähistatud „x“ lahtrid, kus puudub toetuse summa. IV taotlusvooru investeeringute analüüsist selgus, et kõige enam oli määratud toetusi taimekasvatuse tegevusalaga ettevõtjatele – 5,5 mln eurot. Kõige väiksem toetuse summa on määratud püsiluultuuridega tegelejatele – 16 tuhat eurot. Investeeringuid planeeritakse teostada kõige rohkem masinatesse ja seadmetesse – toetuse summa 5,5 mln eurot. Järgnevad investeeringud traktoritesse – 2,5 mln eurot. Meetme raames ei investeerita objektide tähistamisse. Tegemist on enamjaolt investeeringutega masinaparki, seega tähistamisega seotud kulutused piirduvad vaid kleebistega. Viimased on võimalik saada PRIA-st tasuta. Samas on plaanis investeerida ka ca 1 mln toetuse eurot ehitamisse, mille puhul tähistamiseks nõutakse vähemalt plakati. **Püsihindaja näeb tähistamisesse investeerimata jätmisel ohtu ebakorrektselt teavituse tekkimiseks.**

Toetuse saajate tegevusalade ja investeeringute omavaheline analüüs andis järgmised tulemused:

- 1) loomakasvatusega tegelevate ettevõtjate toetus on planeeritud kasutada enamjaolt masinatesse ja seadmetesse (sh traktorid). Tingitud asjaolust, kuna ehituslikud investeeringud teostatakse meetme 1.4.2 kaasabil;
- 2) aianduse ja taimekasvatusega tegelevate ettevõtjate investeeringud on kõige mitmekesisemad, haarates nii ehitustegevust, istandikke, seenekasvatust kui ka masinaid ja seadmeid;
- 3) traktorite soetamise vajadus püsib eelnevate taotlusvoorudega samal tasemel, kuna 27% määratud toetuse summast on kavatsatud investeerida traktorite soetamiseks. Eelnevate taotlusvoorude vastav näitaja oli 32%, 26% ja 27%.

Järgnevalt võetakse vaatluse alla toetust mittedaanud ettevõtjate tegevusalad ja taotletud investeeringud. Välja on jäetud ettevõtjad, kelle taotlust ei tunnistanud vastavaks.

Tabel 13. Toetust mittedaanud ettevõtjate taotletud toetuse summa investeeringute ja tegevusalade lõikes (eurot)

	Aian- dus	Looma- kasvatus	Piima- tootmine	Püsi- kultuur	Sea- kasvatus	Sega- tootmine	Taime- kasvatus	KOKKU
Elekter	x	x	3715	x	x	x	x	3715
Ehitamine	18601	x	8323	x	x	98616	359182	484722
Rekonst- ruerimine	x	x	x	x	x	x	82111	82111
Tähistamine	x	x	x	x	x	x	x	0
Istandiku piirdeaed	x	x	x	x	x	x	x	0
Projekteerimine	x	x	x	x	x	x	1273	1273
Loomakasvatus- puur	x	5237	x	x	x	3873	x	9110
Istikud	730	2317	x	24344	x	x	17149	44540
Masin ja seade	84169	426215	849179	3700	3888	1114663	2671102	5152916
Traktor	11162	199686	277058	x	x	578858	1195856	2262620
Mesindustarvik	x	1304	x	189	x	x	x	1493
Juurdepääsutee	x	x	x	x	x	x	20949	20949
Seenekasvatuse admed	x	x	x	x	x	x	x	0
Vesi ja kanalisatsioon	x	x	x	x	x	375	x	375
Kokku	114662	634759	1138275	28233	3888	1796385	4347622	8063824

Toetust mittesaanud ettevõtjate taotletud toetuse summa oli kõige suurem taimekasvatuse tegevusalal tegutsevatel toetuse taotlejatel – 4,3 mln eurot. Viimane moodustas toetust mittesaanud ettevõtjate taotletud toetuse summast üle 50%. Kõige vähem jäi rahastamata seakasvatusega tegelevate ettevõtjate taotlusi (üks), millest tulenevalt oli seakasvatuse tegevusalal toetust mittesaanud taotlejate taotletav toetus kõige väiksem – 4,0 tuh eurot. Toetust mittesaanud ettevõtjate investeeringud olid ühekülgsemad, kuna masinatele ja seadmetele (sh traktorid) sooviti toetust saada 7,4 mln eurot, mis moodustas kogu mittemäärtud toetuse summast 92%. Toetuse saajatel oli masinate ja seadmete määratud toetuse summa osatähtsus kuus protsendipunkti väiksem. Toetuse saajatega võrreldes oli ka mõnevõrra suurem toetust mittesaanud taotlejatel traktoritele taotletud toetuse summa osatähtsus mittesaajate taotletud kogusummast arvestatuna (28%).

Vajadus traktorite järele püsib läbi taotlusvoorude samal tasemel, moodustades taotletud toetuse summast 26-32%.

Võrreldes toetuse saajate ja toetust mittesaanud ettevõtjate investeeringuid selgus, et toetuse saajate investeeringud on mitmekesisemad. Toetuse saajatel on määratud toetus muuhulgas tegevustele, mida toetust mittesaanud ettevõtjate puhul taotletud ei ole (seenekasvatus ja istandike piirdeaiad).

Olemasolev hindamissüsteem toetab investeeringute mitmekesisust.

4.2. Majandusnäitajad

Käesolevas uuringus võeti vaatluse alla IV taotlusvooru toetuse saajate ja toetust mittesaanud ettevõtjate majandusnäitajad taotluse esitamisele vahetult eelnenud aastal. Majandusnäitajate keskmised tulemused tuuakse välja ettevõtjate tegevusalade lõikes, kus oli rohkem kui 15 ettevõtjat.

Majandusnäitajateks valiti:

- 1) kohustuste ja aktiva suhtarv ehk võlakordaja;
- 2) käibevara ja lühiajaliste kohustuste suhtarv ehk maksevõime;
- 3) müügitulu ja bilansimahu suhtarv ehk varade tulemuslikkus;
- 4) müügitulu ja kaubad, toore ning teenuste suhtarv ehk otsekulude tulemuslikkus.

Tabel 14. IV taotlusvooru toetuse saajate 2009. aasta majandusnäitajad tegevusalade lõikes

Keskmine majandusnäitaja	Aiandus	Loomakasvatus (v.a piimatootmine)	Segatootmine	Taimekasvatus
Ettevõtjate arv kokku	29	20	36	104
Ettevõtjate arv analüüsitud grupis	10-23	8-17	12-30	68-91
Võlakordaja 2009	0,41	0,47	0,45	0,40
Maksevõime 2009	2,18	1,94	2,97	3,62
Varade tulemuslikkus 2009	0,80	0,68	0,77	0,84
Otsekulude tulemuslikkus 2009	2,83	1,26	1,62	1,67

Andmete olemasolu tagas kõigil tegevusaladel hinnatavate ettevõtjate osakaaluks üle 30%, mis oli piisav analüüsi teostamiseks. Keskmine võlakordaja oli kõigil enamesinenud tegevusaladel tegutsevatel toetuse saajatel sarnane, jäädes 0,40 ja 0,47 vahele. Keskmine maksevõime näitaja oli kõige suurem taimekasvatuse tegevusalal tegutsevatel toetuse saajatel (3,6). Kõige väiksem loomakasvatusega tegelevatel ettevõtjatel – 1,9. Ettevõtte taotluse esitamise vahetult eelnenud majandusaasta tegevuse tulemuslikkust hinnati käesolevas uuringus varade ja otsekulude kaasabil. Kõige rohkem said müügitulu koguvara ja otsekulude (v.a töötasu) kohta aiandusega tegelevad toetuse saajad – otsekulude tulemuslikkus 2,8 ja varade tulemuslikkus 0,8. Kõige väiksemad olid tulemuslikkuse näitajad loomakasvatusega tegelevatel toetuse saajatel – otsekulude tulemuslikkus 1,3 ja varade tulemuslikkus 0,7.

Võrdluseks analüüsitakse toetust mittesaanud ettevõtjate tegevusalasid, mis kattuvad toetuse saajate analüüsitud tegevusaladega. Analüüsi kaasati vaid ettevõtjad, kelle taotlus jäeti rahuldamata eelarvevahendite puudumise tõttu.

Tabel 15. IV taotlusvooru toetust mittesaanud ettevõtjate 2009. aasta majandusnäitajad tegevusalade lõikes

Keskmine majandusnäitaja	Aiandus	Loomakasvatus (v.a piimatootmine)	Segatootmine	Taimekasvatus
Ettevõtjate arv kokku	10	42	68	125
Ettevõtjate arv analüüsitud grupis	5-8	19-38	36-65	86-118
Võlakordaja 2009	0,28	0,19	0,18	0,31
Maksevõime 2009	1,64	2,81	2,71	3,57
Varade tulemuslikkus 2009	0,78	0,32	0,34	0,41
Otsekulude tulemuslikkus 2009	1,58	1,12	1,22	1,26

Toetust mittesaanud ettevõtjate majandusnäitajate andmevalimid olid piisavad, kuna analüüsivad grupid moodustasid ettevõtjate arvust vähemalt 30%. Keskmine võlakordaja oli kõige väiksem segatootmisega tegelevatel ettevõtjatel (0,18) ja kõige suurem taimekasvatatajatel (0,31). Keskmine maksevõime oli kõige suurem taimekasvatatajatel (3,57) ja kõige väiksem aiandusega tegelevatel (1,64).

Toetuse saajate ja mittesaanute keskmiste majandusnäitajate omavaheline võrdlus andis järgmised tulemused:

- 1) toetuse saajatel oli otsekulude ja varade tulemuslikkus parem, kui mittesaanutel;
- 2) toetuse saajate maksevõime oli parem toetust mittesaanud ettevõtjate maksevõimest (v.a loomakasvatuse tegevusala ettevõtjad);
- 3) toetust mittesaanud ettevõtjate võlakordaja oli väiksem kui toetuse saajatel.

IV taotlusvooru toetuse saajad on toetust mittesaanud ettevõtjatest tulemuslikumad koguvarade ja otsekulude kasutamise osas. Samas on toetuse saajatel suurem kohustuste osakaal võrreldes toetust mittesaanutega.

5. IV TAOTLUSVOORU HINDAMISEKRITERIUMITE ANALÜÜS

Käesolevas peatükis analüüsitakse IV taotlusvooru põhjal iga üksiku hindamiskriteeriumi mõju koondtulemusele ning antakse täiendavaid soovitusi hindamise täiendamiseks.

IV taotlusvooru taotlusi hinnati järgmiste kriteeriumite alusel:

- 1) eelistatakse väiksema müügituluga taotlejaid – 30 punkti;
- 2) eelistatakse realistlikku äriplaani (suureneb müügitulu, ärikasum ja väheneb võlakordaja) – 6 punkti;
- 3) eelistatakse alla 40 aastaseid taotlejaid – 10 punkti;
- 4) eelistatakse mahetöötajaid, põllumajandussaaduste töötajaid või aiandusega tegelejaid – 10 kuni 15 punkti;
- 5) eelistatakse ühistegevust – üle 12 punkti;
- 6) eelistatakse suurema põllumajandussaaduste müügituluga ettevõtjaid – 70-85% tagab 5 punkti ja üle 85% tagab 10 punkti;
- 7) võrdse punkt tulemuse puhul eelistatakse taotlejat, kes taotleb toetust väiksema summa ulatuses.

Alljärgnevas analüüsis on 530 taotlejast välistatud ettevõtjad, kelle taotlus jäeti vastavaks tunnistamata. Kokku kuulus hindamiskriteeriumite analüüsi 508 taotlust.

Tabel 16. IV taotlusvooru hindamiskriteeriumid ja tulemused

Hindamiskriteerium	IV taotlusvooru punktid kokku	Osatähtsus, %
Müügitulu	13998,20	58,2
Äriplaani realistlikkus	2907,30	12,1
Noor ettevõtja	1861,67	7,7
Mahemüük/aiandus	588,33	2,4
Ühistegevus	432,00	1,8
Põllumajanduslik müük	4275,80	17,8
Kokku	24063,30	100

Kõige suuremat mõju koondhindadele avaldab müügitulu suurus, mis moodustab 58% koondhindest. Kõige vähem mõjutavad koondtulemust ühistegevus (1,8%) ja mahemüük/aiandus (2,4%).

Seevastu hindamiskriteeriumite mõjususe hindamiseks koostati arvestus toetuse saajate ja mittesaajate lõikes. Taotlejad on saanud hindepunkte vahemikus 0 kuni 66,7. Paremusjärjestuses viimasena toetust saanud ettevõtja hindamistulemus oli 48,106 ja esimene toetuseta taotlus jäi rahastamata 47,894 punkt tulemusega. Toetuse saajat ja mittesaajat eraldab seega vaid **0,212** punkti.

Tabel 17. Toetuse saajad ja mittesaajad hindamiskriteeriumite tulemuste põhjal

Hindamiskriteerium	Toetuse saajate koondtulemus	Toetuse saajate arv, kes sai punkte	Osatähtsus toetuse saajatest (207-st ettevõtjast), %	Toetuse mittesaajate koondtulemus	Toetuse mittesaajad, kes said punkte	Osatähtsus toetust mittesaajatest (300 ettevõtjast), %	Toetuse saajate osatähtsus punkte saanutest
Müügitulu	5779,57	207	100,0	8218,64	300	100,0	40,8
Äriplaani realistlikkus	1180,63	207	100,0	1726,66	300	100,0	40,8
Noor ettevõtja	1585,00	168	81,2	276,66	33	11,0	83,5
Mahemüük/aiandus	518,33	46	22,2	70,00	7	2,3	86,8
Ühistegevus	396,00	33	15,9	36,00	3	1,0	91,7
Põllumajanduslik müük	1874,97	201	97,1	2400,84	265	88,3	43,1

Püsihindaja seisukohalt jagunesid hindamiskriteeriumid mõjususele kahte rühma:

1. kriteeriumid, mis olid mõjusad tänu suurele punktiarvule nagu näiteks müügitulu (30 punkti), ühistegevus (12 punkti), mahemüük/aiandus (15 punkti) ja põllumajanduslik müük (10 punkti);
2. kriteeriumid, mille puhul punkte saanud toetuse saajate osatähtsus punkte saanud taotlustest kõige suurem.

Teise rühma kuuluvateks kriteeriumiteks arvestati järgmised:

- 1) ühistegevus – 92% punktide saajatest kuulusid ka toetuse saajate hulka ning punkte saanud toetuse saajate ja mittesaajate osatähtsuste erinevus oli 15 protsendipunkti;
- 2) mahemüük/aiandus – 87% punktide saajatest kuulusid ka toetuse saajate hulka ning punkte saanud toetuse saajate ja mittesaajate osatähtsuste erinevus oli 20 protsendipunkti;
- 3) noor ettevõtja - 84% punktide saajatest kuulusid ka toetuse saajate hulka ning punkte saanud toetuse saajate ja mittesaajate osatähtsuste erinevus oli 70 protsendipunkti.

Nii esimesse kui teise rühma kuulusid ühistegevuse, noore ettevõtja ja mahemüük/aianduse kriteeriumid, seega loetaksegi nimetatud kriteeriumeid kõige mõjusamateks.

Mõjusaimad hindamiskriteeriumid on suurt punktiarvu (üle 10) võimaldavad ja toetuse saajatel enim esinevad. Antud analüüsi põhjal hinnati mõjusaimateks hindamiskriteeriumiteks ühistegevust, noort ettevõtjat ja mahemüüki/aiandust.

Väike mõjususega oli äriplaani realistlikkus ja müügitulu suurusel, sest mõlema hindamiskriteeriumi puhul said punkte enam toetuse saajatest ja mittesaajatest. Samas äriplaani realistlikkus andis vaid kuus punkti, seega oli ta eelpool toodud mõjurühmade meetodika alusel välistatud mõlemast rühmast. Viimasest tulenevalt loetakse äriplaani realistlikkust kõige väiksema mõjususega hindamiskriteeriumiks.

Väike mõjususega on toetuse saamisele äriplaani realistlikkusel, kuna tegemist on planeeringutele tugineva hindamiskriteeriumiga ning arvutuslikult kergelt maksimaaltulemuse saamiseks teostatav.

Eraldi võetakse vaatluse alla müügitulu hindamiskriteerium, mis on hindepunktide suurusest tulenevalt küll suure mõjuga kriteerium, kuid samas saavad enamus ettevõtjatest selle näitaja alusel punkte. Viimane on ka asjakohane, sest määrus sätestab taotlejale müügitulu alampiiri nõude ehk taotlema ei saa tulla ettevõtjad, kellel puudub müügitulu. Samuti analüüsitakse ühistegevuse ja mahemüügi/aianduse eest punkte saanud ettevõtjaid.

Tabel 18. Müügitulu hindamiskriteeriumi analüüs IV taotlusvoorus

Müügitulu hindamiskriteeriumi punktiskaala	Punkte saanud toetuse saajate arv	Osatähtsus toetuse saajatest (207-st ettevõtjast), %	Punkte saanud toetust mittesaanud ettevõtjate arv	Osatähtsus toetuse mittesaajatest (300 ettevõtjast), %
Kuni 10 punkti	0	0,0	0	0,0
10,1 kuni 15 punkt	0	0,0	6	2,0
15,1 kuni 20 punkti	1	0,5	14	4,7
20,1 kuni 25 punkti	18	8,7	20	6,7
25,1 kuni 30 punkti	188	90,8	260	86,7

Toetuse saajaid ja toetust mittesaanud ettevõtjaid seob IV taotlusvoorus olukord, et mõlemal juhul on enamus taotlejaid selliseid, kelle hindamistulemus on maksimum või selle lähedane jäädes 25,1 ja 30 hindepunkti vahele. Toetuse saajaid ja toetust mittesaanud ettevõtjaid eristab müügitulu kriteeriumi puhul olukord, et toetuse mittesaajate hulgas oli oluliselt rohkem ettevõtjaid, kellele müügitulu kriteeriumi eest oli võimalik määrata vähem kui 20 hindepunkti. III taotlusvooru ja IV taotlusvooru toetuse saajate müügitulu suuruse eest punkte saanute jaotus oli järgmine:

- 1) kuni 15 punkti – mõlemas taotlusvoorus null toetuse saajat;
- 2) kuni 25 punkti – III taotlusvoor 11 ettevõtjat (3,5% toetuse saajatest) ja IV taotlusvoorus 19 (9,2% toetuse saajatest);
- 3) kuni 30 punkti – III taotlusvooru 293 ettevõtjat (95% toetuse saajatest) ja IV taotlusvoorus 188 (91% toetuse saajatest).

Võrreldes III taotlusvooriga oli IV taotlusvoorus vähenenud toetuse saajate hulgas ettevõtjate osatähtsus, kelle müügitulu suuruse eest saadav punktisumma läheneb maksimumile (25-30 punkti).

IV taotlusvooru taotlejate arvust enamus (88% analüüsitutest) omab müügitulu, mille suurus aitab saada hindepunkte vahemikus 25-30 punkti.

Ühistegevusega seotud taotlusi oli kokku IV taotlusvoorus 36, neist 33 said rahastuse. IV taotlusvoorus ühistegevuse eest hindepunkte saanud ehk ühistaotluse esitanud ettevõtjaid on võimalik iseloomustada järgmiselt:

- 1) enamus ettevõtjatest on kordustoetuse saajad (72% ühistaotluse esitajatest), kellest omakorda 54% on eelnevalt toetust saanud üle 90 tuh euro ja 73% kordustoetuse saanud ühistaotluse esitajal ületab määratud toetuse summa koos IV taotlusvooru määratud toetuse summaga 100 tuh eurot;
- 2) enamus soovib investeerida masinatesse ja seadmetesse (89% ühistaotluse esitajatest);
- 3) suurel osal oli 2008. aasta müügitulu üle 100 tuh euro, ulatudes kuni 1,9 mln euroni (60%);

- 4) enamus on füüsilisest isikult ettevõtjad (56% ühistaotluste esitajatest), mis on ühtlasi neli protsendipunkti suurem taotlusvooru keskmisest (52%);
- 5) alla 50 tuh euro soovib toetust saada vaid 17% ühistaotluste esitajatest, suurem arv (50%) ühistaotluse esitajatest jääb siiski oma taotletava toetusega vahemikku 100-300 tuh eurot.

Enamus ühistaotluste esitajatest on kordustoetuse saajad (72%), enamusel neist (73%) ületab nelja taotlusvooriga kokku määratud toetuse summa 100 tuh eurot.

Mahemüügi/aianduse eest said lisapunkte 53 ettevõtjat, kelle taotlustest kiideti heaks 46. Antud hindamiskriteerium jaguneb kaheks. Esimene osa hindamiskriteeriumist annab punkte ettevõtjale, kes investeerib mahepõllumajandussaaduste töötlemisse või maheaiandusse, mahemesindusse või maheseenekasvatusse - 15 hindepunkti. Teine osa annab punkte ettevõtjatele, kes ei tegele mahetoodanguga, kuid tegeleb aianduse, mesinduse ja/või seenekasvatusega – 10 punkti. Kokku oli 14 mahetootjat, kes antud hindamiskriteeriumi raames punkte said ning ühtlasi kuulusid ka kõik toetuse saajate hulka. Antud kriteeriumi raames saadi lisapunkte vaid juhul kui vähemalt 50% investeeringust planeeriti just mahetootmisse või aiandusse. Samas oli IV taotlusvoorus kokku 60 taotlejat, kelle äriplaan sisaldas taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal ka mahetoodangu müügitulu. 48 juhul oli tegemist füüsilisest isikust ettevõtjatega ehk 80% mahetootjatest olid FIE-d.

Mahetootjad on üldjuhul FIE-d. IV taotlusvooru taotlejatest, kes olid saanud mahetoodangu müügist taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal tulu, olid 80% juhtudel FIE-d.

KOKKUVÕTE

Meetme 1.4.1 nelja taotlusvooru jooksul esitati kokku 2463 taotlust, millega taotleti 92,3 mln eurot toetust. Heakskiideti kokku 1902 taotlust, millega määrati kokku toetust 74,0 mln eurot. Toetuse saamise keskmine osatähtsus sõltus kolme teguri koosmõjust – taotluste arv, olemasolev eelarve ja keskmine taotletav toetus. IV taotlusvoorus oli keskmine määratud toetuse summa 44,7 tuh eurot, mis on nelja vooru suurim ning olemasolev eelarve oli küllaltki piiratud arvestades taotluste suurt arvu.

Analüüsi tulemusel võib järeldada, et meetme abikõlblikkuse kriteeriumid on taotlejatele piisavalt arusaadavad. Viimast näitab olukord, et vaid 2% heakskiidetud taotluste arvust on tulnud teha toetuse vähendamise otsuseid. Seevastu meetme 3.1 väikeprojektide nimetatud näitajaks oli 21%. Meetmel 1.4.2 oli vähendatud toetuse summaga taotluste osakaal 3% heakskiidetud taotlustest.

Seisuga 08.06.2011.a oli tehtud väljamakseid 1595 heakskiidetud taotlusele. Väljamakseid oli tehtud kõigi nelja taotlusvooru toetuse saajatele. Nelja taotlusvooru heakskiidetud taotluste koguarvust moodustas väljamakseid saanud ettevõtjate heakskiidetud taotluste arv 84% ning määratud toetuse summast moodustas väljamakstud toetuse summa 77%. Taotlusvoorude lõikes vaadelduna oli väljamakstud toetuse osakaal määratud toetuse summast I taotlusvoorus 96%, II taotlusvoorus 82%, III taotlusvoorus 72% ja IV taotlusvoorus 1%. Kõige edukamad investeeringute elluvijad on ettevõtjad, kelle heakskiidetud taotlusele määratud keskmine toetuse summa oli 41,6 tuh eurot. Meede 1.4.1 on väljamaksete alusel kindlasti kõige edukamalt rakendunud toetusmeede.

Samuti oli toetusest loobumiste osakaal taotluste arvu alusel väike – üheksa taotlust. Loobunud toetuse summa moodustas 4% määratud toetuse summast. Viimasest tulenevalt soovitab püsihindaja viimase taotlusvooru puhul anda PRIA-le õigus toetust määrata kuni 3% suuremas summas, kui eelarve vahendid võimaldavad.

Ettevõtjate tegutsemise juriidiliste vormide analüüs andis järgmised tulemused:

- 1) kõige rohkem on taotlejate ja toetuse saajate hulgas FIE-sid;
- 2) FIE-d taotlevad keskmiselt 1,8-2,9 korda väiksemat toetust ja neile määratakse 1,5-2,0 korda väiksem toetus kui äriühingutele;
- 3) FIE-de hulgas on kõige rohkem kordustoetuse saajaid (44%);
- 4) FIE-d on edukamad investeeringute elluvijad;
- 5) Osäühingute osakaal on iga taotlusvooruga kasvanud, mida mõjutab noorte ettevõtjate osakaalu kasv. Kuna noored ettevõtjad eelistavad tegutseda osäühingutena.

Maakondlik jaotus taotlusvoorude lõikes tõi esile olukorra, et kindel järjepidevus keskmisel taotletud või määratud toetuse summal taotlusvooru ja maakonna lõikes puudus. Kõige rohkem on määratud toetusi ettevõtjatele, kes planeerivad oma investeeringuid Tartumaale (üheksa mln eurot) ja kõige vähem Hiiumaale (üks mln eurot).

Toetuse saajate tegevusalade analüüsist selgus, et kõige rohkem on taimekasvatuse tegevusala tegutsejaid.

Meetme sihttasemete eeldatava täitumise analüüs andis järgmised tulemused:

- 1) toetust saanud ettevõtjate arvu sihttase tõenäoliselt täidetakse, kuna eelarvevahendeid on vähemalt 124 mln eurot. Samas ei tohiks suurenda korduvalt toetust saanud ettevõtjate osakaal;
- 2) investeeringute mahu sihttase on samuti täidetav;
- 3) uute toodete ja tehnoloogia sihttase täidetakse juhul, kuid hindamismeetodiks on sarnase põhivara puudumine ning vähendatakse kordustoetuse saajate osakaalu.

IV taotlusvooru põhine investeeringute analüüs aga viitab pidevale vajadusele traktorite järele, mis on püsinud 26-32% osatähtsusega. Samuti toetab olemasolev hindamissüsteem investeeringute mitmekülgust, sest teotuse saajate investeeringute hulgas on selliseid tegevusi, mida toetust mittesaanute investeeringute hulgas ei ole.

Toetuse saajate ja toetust mitte saanud ettevõtjate taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta majandusnäitajate omavaheline võrdlemine andis järgmised tulemused:

- 1) toetuse saajatel oli otsekulude ja varade tulemuslikkus parem, kui mittesaanutel;
- 2) toetuse saajate maksevõime oli parem toetust mittesaanud ettevõtjate maksevõimest (v.a loomakasvatuse tegevusala ettevõtjad);
- 3) toetust mittesaanud ettevõtjate võlakordaja oli väiksem kui toetuse saajatel.

Käesoleva rakendusanalüüsi tulemusena leiti, et mõjusaimad hindamiskriteeriumid on ühistegevus, noor ettevõtja ja mahemüük/aiandus. Kõige väiksema mõjususega on äriplaani realistlikkus. Eraldi analüüsiti hindamise koondtulemust enim mõjutavat müügitulu suurusel põhinevat hindamiskriteeriumit, mille tulemusena selgus – enamus ettevõtjatest (88%) saab antud hindamiskriteeriumi eest 25-30 punkti. Samas selgus ka, et võrreldes III taotlusvooriga on IV taotlusvoorus siiski vähenenud 25-30 punkti saavate ettevõtjate osakaal.

Meetmest 1.4.1 ühistaotluse esitanud ettevõtjaid iseloomustab meetme piirmäära ületamine ning korduvalt toetuse saamine. Ühistaotluse esitajatest 73% ületab toetuse summa 100 tuh eurot ning 72% ühistaotluse esitajatest on meetmest 1.4.1 eelnevalt toetust saanud.